

۲۱۹۹۹۶۰

مدیریت اسلامی

(اصول، مبانی، مفاهیم و الگوها)

(اول انتشار داده)

* دانشجویان رشته های مدیریت دولتی، بازرگانی،
صنعتی، اجرایی، امور فرهنگی، آموزشی و
رشته های مربوطه
* مدیران بخش های دولتی، بازرگانی، صنعتی و فرهنگی.

تألیف:

دکتر مسعود احمدی

(عضو هیأت علمی دانشگاه)

چاپ نهم

۱۳۹۹

سرشناسه	: احمدی، مسعود - ۱۳۴۲
عنوان و نام پدیدآور	: مدیریت اسلامی (اصول، مبانی، مفاهیم و الگوها) / تألیف مسعود احمدی.
وضعیت ویراست	: [ویراست ۲]
مشخصات نشر	: تهران: نشر فوژان کتاب، ۱۳۹۹
مشخصات ظاهری	: ۲۶۸ ص.
شابک	: I.S.B.N: 978-622-7121-83-3
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: چاپ نهم.
موضوع	: مدیریت (اسلام)
موضوع	: Management - Religious aspects - Islam
موضوع	: مدیریت (اسلام) - راهنمای آموزش عالی
موضوع	: Management - Religious aspects - Islam - Study and teaching (Higher)
رده‌بندی د کده	: BP ۲۳۲ / ۶۷
رده‌بندی د ریی	: ۲۹۷ / ۶۵۸
شماره - کتابخانه ملی	: ۷۴۱۳۱۵۰
وضعیت رکود	: فیبا

کلیه‌ی حقوق قانونی و شرعی برای مؤلف محفوظ است. تکثیر تمام یا قسمتی از این اثر به صورت مروفه‌پینی و چاپ مجدد، چاپ افست، پلگ، فرگی و انواع دیگر چاپ ممنوع است. نقل مطالب به صورت معمول در مقاله‌های تحقیقاتی با ذکر نام کتاب، نشر و مؤلفان به مؤلفان به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و نشریات، مجاز است و پیگرد قانونی قرار می‌گیرد.

نام کتاب	: مدیریت اسلامی (اصول، مبانی، مفاهیم و الگوها)	چاپ و صفحه‌بندی	: چاپ سیم‌رغ زرین
نام مؤلف	: دکتر مسعود احمدی	طرح روی جلد	: مؤلف
نوبت چاپ	: نهم - ۱۳۹۹	اجرای طرح روی جلد	: احمد رستگار
تیراژ	: ۳۰۰۰ نسخه	حروف‌نگاری اولیه	: سید علی‌اکبر (خانم عمادی)
قیمت	: ۴۰۰۰۰ تومان	حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی	: احمد رستگار
شابک			: ۹۷۸-۶۲۲-۷۱۲۱-۸۰-۳

* آدرس ناشر: تهران - میدان انقلاب، خ لبافی‌نژاد، بین خ اردیبهشت (منیره جاوید)،
نرسیده به کارگر جنوبی. کوچه درخشان پلاک ۲ واحد ۲. تلفن:
۰۶۶۴۹۰۲۰۹ و ۰۶۶۴۰۸۵۰۱ و ۰۹۲۳ و ۰۹۱۲۶۸۶

* WWW.FOZHANPUB.COM

* fozhan.pub@yahoo.com

سخن ناشر

در جهان امروز، پژوهش و مقوله کتاب و کتابخوانی، اساس و بنیاد همه ی پیشرفته‌ها و توسعه‌ی امور محسوب می‌شود؛ به طوری که «توانایی» در گرو «دانایی» است و می‌توان گفت: بدون دانایی، توانایی جایگاهی ندارد. همان گونه که فردوسی شاعر بزرگ ایرانی فرموده است:

توانا بود هر که دانا بود ز دانش دل پیر برنا بود

"نشر روزانه"، از زمان تاسیس و شروع فعالیت خود، همواره تلاش‌های فراوانی در جهت بسط و توسعه‌ی علوم و امور فرهنگی داشته است. به طوری که افتخار دارد در زمینه امور علمی و دانشگاهی بیش از ۲۰ عنوان کتاب، در رشته‌های مدیریت، اقتصاد، حسابداری و دیگر رشته‌های مربوطه، منتشر و در دسترس علاقمندان و دانش پژوهان قرار داده است. کتاب حاضر به عنوان "کتاب برتر سال" از جمله کتاب‌هایی است که توسط این مرکز انتشار یافته و منبع مفید و ارزشمندی برای محققان، «دانشجویان» و «دانش پژوهان» در زمینه‌ی «مدیریت اسلامی» است و مؤلف آن در پذیرفته‌شدگان «رتبه اول» در آزمون ورودی دوره‌ی دکترای تخصصی (Ph.D.) و نیز «پژوهشگر نمونه» در دوره‌ی تحصیلی دکترای رشته‌ی مدیریت می‌باشد، علاوه بر این کتاب، دارای گری تحت عنوان: «مبانی سازمان مدیریت»، «مدیریت رفتار سازمانی»، «روش‌شناسی تحقیق»، «مدیریت تطبیقی»، «مدیریت زمان»، «مدیریت منابع انسانی»، «تحول اداری» و «اقتصاد» می‌باشد. امید است استادان، محققان، دانش پژوهان و صاحب نظران، جهت صلاح بهتر کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار از ارائه‌ی پیشنهادات و نظرات خود به این مرکز دریغ ننمایند.

مرادی

مدیر نشر فوژان

۱۳۹۹

۱۱	* پیشگفتار.....
----	-----------------

بخش اول: کلیات

فصل اول: نگاهی به عصر ظهور اسلام

۱۷	* مقدمه.....
۱۹	۱-۱. اوضاع عربستان قبل از اسلام.....
۲۰	۱-۱-۱. وضعیت اقتصادی.....
۲۱	۱-۱-۲. وضعیت فرهنگی.....
۲۲	۱-۱-۳. وضعیت سیاسی و اجتماعی.....
۲۴	۲-۱. اوضاع عربستان پس از اسلام.....
۲۴	۱-۲-۱. وضعیت فرهنگی.....
۲۵	۲-۲-۱. وضعیت اقتصادی.....
۲۶	۳-۲-۱. وضعیت سیاسی و اجتماعی.....
۲۹	۳-۱. خلاصه‌ی فصل.....
۳۰	۴-۱. سؤالات برای مطالعه و بحث.....

فصل دوم: جایگاه انسان از دیدگاه قرآن

۳۱	* مقدمه.....
۳۲	۱-۲. جایگاه انسان در بینش غیر اسلام.....
۳۶	۲-۲. جایگاه انسان در اسلام.....
۳۶	۱-۲-۲. ارزش‌ها در انسان.....
۳۹	۲-۲-۲. ضد ارزش‌ها در انسان.....
۴۳	۳-۲. خلاصه‌ی فصل.....
۴۴	۴-۲. سؤالات برای مطالعه و بحث.....

فصل سوم: جایگاه مدیریت از دیدگاه اسلام

۴۵	* مقدمه.....
۴۶	۱-۳. ضرورت و اهمیت مدیریت.....
۴۷	۱-۱-۳. ضرورت مدیریت بر اساس نوع آفرینش انسان.....
۴۹	۲-۱-۳. ضرورت و جایگاه مدیریت از دیدگاه عقل.....

۵۱	۳-۱-۳. ضرورت مدیریت از دیدگاه آیات و روایات
۵۳	۳-۲. تعریف مدیریت اسلامی
۶۰	۳-۳. بینش اسلام راجع به مدیریت
۶۰	۳-۳-۱. امانت بودن مدیریت
۶۱	۳-۳-۲. تکلیف بودن مدیریت
۶۲	۳-۳-۳. خدمت‌گزار بودن مدیریت
۶۲	۳-۳-۴. هدایت محور بودن مدیریت
۶۳	۳-۴. اصول مدیریت اسلامی و الگوها
۶۴	۳-۴-۱. اصل عدم تقدم بر خدا و رسول
۶۵	۳-۴-۲. اصل آخرت محوری
۶۶	۳-۴-۳. اصل عدالت‌محوری
۶۷	۳-۴-۴. اصل وحدت و هماهنگی
۶۹	۳-۵. جایگاه قصص قرآن در پژوهش‌های مدیریت اسلامی
۷۱	۳-۶. خلاصه‌ی فصل
۷۲	۳-۷. سؤالات برای مطالعه و بحث

فصل چهارم: ساختار و سلسله مراتب مدیریت در اسلام

۷۳	* مقدمه
۷۴	۴-۱. ولایت خداوند
۷۶	۴-۲. ولایت پیامبر (ص)
۷۹	۴-۳. ولایت امام (ع)
۸۴	۴-۴. ولایت فقیه
۸۸	۴-۴-۱. وظایف و اختیارات ولی فقیه (رهبری)
۹۱	۴-۴-۲. وظایف و اختیارات قوای سه‌گانه و دیگر مراجع
۹۹	۴-۵. خلاصه‌ی فصل
۱۰۰	۴-۶. سؤالات برای مطالعه و بحث

فصل پنجم: نگاهی بر نظام‌های سیاسی

۱۰۱	* مقدمه
۱۰۳	۵-۱. حاکمیت در نظام‌های سیاسی
۱۰۳	۵-۱-۱. نظریه‌ی الهی یا تئوکراسی

۱۰۴	۲-۱-۵. نظریه‌ی مردمی یا دموکراسی
۱۰۴	۳-۱-۵. نظریه‌ی الهی - مردمی
۱۰۵	۲-۵. مشارکت مردم در حاکمیت
۱۰۵	۱-۲-۵. رژیم‌های نظامی
۱۰۶	۲-۲-۵. رژیم‌های سلطنتی
۱۰۶	۳-۲-۵. رژیم‌های جمهوری
۱۰۶	۳-۵. توزیع قدرت در نظام‌های سیاسی
۱۰۷	۴-۵. نقش احزاب در نظام‌های سیاسی
۱۰۸	۵-۵. نقش دین در نظام‌های سیاسی
۱۰۹	۶-۵. مقایسه‌ی نظام‌ها: سیاسی
۱۰۹	۱-۶-۵. نظام سیاسی آمریکا
۱۱۰	۲-۶-۵. نظام سیاسی انگلستان
۱۱۱	۳-۶-۵. نظام سیاسی فرانسه
۱۱۱	۴-۶-۵. نظام سیاسی ایران
۱۱۸	۷-۵. رابطه‌ی علم و دین
۱۲۱	۸-۵. رابطه‌ی دین و سیاست
۱۲۵	۹-۵. خلاصه‌ی فصل
۱۲۶	۱۰-۵. سؤالات برای مطالعه و بحث
۱۲۷	* دانستنیها برای مدیران (۱)

بخش دوم: ویژگی‌ها و آفات مدیریت اسلامی

فصل ششم: ویژگی‌های مدیر اسلامی

۱۳۱	* مقدمه
۱۳۳	۱-۶. ویژگی‌های شخصیتی و فردی
۱۳۳	۱-۱-۶. ایمان
۱۳۸	۲-۱-۶. دانایی و توانایی
۱۴۱	۳-۱-۶. سعه‌ی صدر
۱۴۴	۴-۱-۶. حسن شهرت و سابقه
۱۴۵	۵-۱-۶. علاقه و تعهد به کار
۱۴۶	۶-۱-۶. کلام رسا و درست

۱۴۹	۶-۱-۷. قاطعیت و شجاعت
۱۵۱	۶-۲. ویژگی‌های رفتاری مدیر
۱۵۲	۶-۲-۱. عدالت و احسان
۱۵۳	۶-۲-۲. روابط صمیمانه‌ی انسانی
۱۵۵	۶-۲-۳. ارزش‌ها و عبودیت
۱۵۷	۶-۲-۴. تدبیر، دوراندیشی و حقیقت‌نگری
۱۵۸	۶-۲-۵. قانون‌مداری به جای رابطه‌مداری
۱۵۹	۶-۲-۶. آموزش و پرورش کارکنان
۱۶۰	۶-۲-۱. شور و مشورت
۱۶۲	۶-۲-۱. مدیریت زمان
۱۶۴	۶-۳. خلاصه‌ی فصل
۱۶۵	۶-۴. سؤالات رایج مطالعه و بحث

فصل هفتم: آفات مدیریت در اسلام

۱۶۷	* مقدمه
۱۶۸	۷-۱. آفات در خصوصیات فرای مدیریت
۱۶۹	۷-۱-۱. ریاست‌طلبی
۱۷۰	۷-۱-۲. فزون‌خواهی و رفاه‌طلبی
۱۷۳	۷-۱-۳. ریاکاری
۱۷۴	۷-۱-۴. روحیه‌ی جاهلوسی و تملق
۱۷۵	۷-۲. آفات در رفتار
۱۷۵	۷-۲-۱. استبداد و خشونت
۱۷۷	۷-۲-۲. ظلم و تبعیض
۱۷۸	۷-۲-۳. فاصله‌گرفتن از مردم
۱۸۱	۷-۳. خلاصه‌ی فصل
۱۸۲	۷-۴. سؤالات برای مطالعه و بحث

فصل هشتم: مدیریت در فرمان حضرت علی(ع) به مالک اشتر

۱۸۳	* مقدمه
۱۸۶	۸-۱. فرمان حضرت علی(ع) به مالک اشتر
۲۰۸	۸-۲. خلاصه‌ی فصل

- ۳-۸. سؤالات برای مطالعه و بحث ۲۱۰
- * دانستنیها برای مدیران (۲) ۲۱۱

بخش سوم: وظایف مدیریت

فصل نهم: برنامه‌ریزی

- * مقدمه ۲۱۵
- ۱-۹. حریف و اهمیت برنامه‌ریزی ۲۱۶
- ۲-۹. مراحل برنامه‌ریزی ۲۱۹
- ۳-۹. تصمیم‌گیری ۲۲۰
- ۱-۳-۹. اهمیت و معیار تصمیم‌گیری ۲۲۰
- ۲-۳-۹. مراحل تصمیم‌گیری ۲۲۱
- ۳-۳-۹. نقش مشورت در تصمیم‌گیری ۲۲۲
- ۴-۳-۹. موانع مؤثر در تصمیم‌گیری ۲۲۳
- ۴-۹. خلاصه‌ی فصل ۲۲۵
- ۵-۹. سؤالات برای مطالعه و بحث ۲۲۶

فصل دهم: سازماندهی

- * مقدمه ۲۲۷
- ۱-۱۰. تعریف و اهمیت سازماندهی ۲۲۸
- ۲-۱۰. ساختار تشکیلاتی در صدر اسلام ۲۲۹
- ۱-۲-۱۰. امور مالیات و دارایی (وزارت اقتصاد و دارایی) ۲۳۱
- ۲-۲-۱۰. امور بازرگانی و صنعت (وزارت بازرگانی و صنعت) ۲۳۱
- ۳-۲-۱۰. امور قضایی (وزارت دادگستری) ۲۳۲
- ۴-۲-۱۰. ولایت مظالم (دادگاه تجدید نظر) ۲۳۳
- ۵-۲-۱۰. امور حسبه (ستاد امر به معروف و نهی از منکر) ۲۳۳
- ۶-۲-۱۰. شرطه الخمیس (نیروی انتظامی) ۲۳۴
- ۷-۲-۱۰. فرماندهی سپاه (وزارت دفاع) ۲۳۵
- ۸-۲-۱۰. امور برید یا پیک (وزارت پست) ۲۳۵
- ۹-۲-۱۰. امور محرومان (کمیته امداد - بهزیستی) ۲۳۶
- ۱۰-۲-۱۰. دیوان (خزانه داری - سازمان ثبت اسناد و املاک) ۲۳۶

پیش‌گفتار

اسلام، به عنوان کامل‌ترین دین الهی، نقش سرنوشت‌سازی را در تاریخ حیات بشر دارا می‌باشد. در این راستا موضوع «مدیریت اسلامی» از جایگاه و اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که بررسی دقیق و همه جانبه، به دلیل گستردگی ابعاد و ماهیت آن، کار ساده و آسانی نیست و این موضوع برای کسانی که می‌خواهند در «مدیریت» کار کنند، جایی بس مهم و دشوارتر است. چرا که مدیریت از دیدگاه اسلام به عنوان «امانت الهی» مطرح می‌باشد و مدیران بایستی به عنوان «خلیفه‌الله» به انجام امور بپردازند.

اما موضوعی که بی‌اندک و اندک این زمینه مفید باشد، جنبه‌ی «الهی بودن» انسان‌ها است. به این معنی که انسان بخواهد، می‌تواند جایگاه خود را تا سر منزل مقصود و کمال واقعی ارتقاء دهد و «ن‌داگونه» شود. هرچند که انسان این اشرف مخلوقات بین دو مسیر بی‌نهایت منفی و بی‌نهایت مثبت قرار دارد و در اثر تسامح و یا تغافل ممکن است، ارزش که بر از حیوان نیز پیدا کند. در هر حال «مدیران» راه دشوار و «آزمایش الهی» سختی را بر پیش روی خود دارند. لازم به ذکر است:

آن چیزی که «مدیریت اسلامی» را از «مدیریت غیراسلامی» متمایز می‌سازد، جهت‌دهی مجموعه‌ی اهداف، مأموریت و رسالت الهی، در چارچوب احکام اسلامی و قرب الی‌الله است که در مدیریت غیراسلامی، هیچ‌گونه التزامی در رابطه با اجرای قوانین الهی وجود ندارد.

در مدیریت اسلامی همه‌ی سیستم‌ها و سازمان‌های موجود جامعه، با توجه به پیشرفت علوم و تکنولوژی، تمام سعی و توان خود را برای تولید کالا و خدمات جهت رفع نیازمندی‌ها و خدمت به بشر در چارچوب قوانین الهی اسلام به کار می‌گیرند، به‌طوری که بشر بتواند به دور از هرگونه ظلم، تبعیض، بی‌عدالتی و نظایر آن از نعمت‌های الهی که خداوند برایش خلق نموده، بهره گیرد.